

Jie mylavosi neskaičiuodami valandų, nekeldami kojos iš namų, net nepastebėdami, kaip sutemos pamažu tvindo kambarį, kuždėjosi tolydžio vis tyliau, lyg prieblanda, o paskui nejučiomis atslinkusi tamsa būtų slopinusi jų balsus, tik ne jųdviejų nepasotinamą norą kalbėtis, lygiai taip pat pamažu slūgo ir aistra, tokia nesutramdoma iš pradžių: jie maldė ją ir drauge kurstė, per pūgą ir šaltį po pusryčių grįžę iš airių alinės, kur ji sumaniai ir begėdiškai gundė ją basa koja pastelėje po išdavikiškai trumpa staltiese, o paskui – aistringas šėlsmas lifte, prie durų, prieškambaryje, vonios kambaryje, jiedu kaip pasiutę nekantriai ir sykiu švelniai nusismaukia drabužius, ryte ryja vienas kitą alsuodami tuo pačiu kvapu kambaryje, įšilusiam nuo popiečio saulės per žaliuzių tarpelius, pro kuriuos kitoje gatvės pusėje matyti virtinė jai nepažįstamų medžių nuogomis šakomis ir eilė raudonų plytų namų akmeninėmis staktomis, paausiuotais belstukais ir blizgiu juodu laku dažytomis durimis, tokių pat kaip Londone, ramindamas save mąsto jis, arba kokiam kitame tyliame Anglijos miestelyje, nors čia pat užia perpildytos plačios gatvės, kaukia policijos automobilių ir gaisrininkų mašinų sirenos, slogus gausmas globia tylos oazę, jų gyvybinę terpę, kaip grėsmingas bekraštis miestas kad supa ankštą jų būsto erdvę, saugų lizdą, tarytum povandeninio laivo triumą, kur, bliviai pagalvojus, toje milijonų vyrų ir moterų, veidų, vardų, šauksmų, pasaulio kalbų

ir telefono pokalbių maišatyje jiems susitikti atrodė beveik neįmanoma.

Nė kiek nesistebėdami, jie gyveno savotišką stebuklą, kurio niekada nei troško, nei tikėjosi, beveik nepažįstami prieš kelias dienas, dabar abu vis geriau pažino save iš vienas kito akių, balso, kūno, jausdami, kaip vis glaudžiau saisto juos ne vien ramiu ir drauge nesutramdomu įpročiu tampanti meilė, bet ir praeities balsai bei prisiminimai, gaivališkai bundantys juose – kaip šakoje, žiemą lyg mirusioje, sumedėjusioje, pavasarį atgyja syvai, – ir raitelis, naktovidžiu jojantis per kalnus, ir moters, užmūrytos sienoje ir per septyniasdešimt metų tapusios mumija, vyzdžiai, įsmeigti tamson ir tuštumon, ir skrynia su portretisto Ramiro nuotraukomis ir neįprasta XVI amžiaus ispanų kalba parašyta protestantų Biblija, kurią dabar sklaido jo pirštai, kaip daugiau nei prieš šimtą metų sklaidė mirusieji, pasiklydę tolybėse ir laike, palaidoti kitapus jūros, mieste tokiu neįprastu vardu, kad tame bute jis skambėjo taip keistai, lyg apskritai jo nė būti nebuvo pasaulyje, Machina – trumpieji balsiai, skaudūs kaip vidurdienio skaistis, kietiejiriebalsiai, lyg tašyti rūmų kertiniai akmenys, smėlio spalvos, gelsvai nutvieksti ryto saulės spindulių, bronziniai vakarop, beveik pilki lietingomis dienomis tą jo jaunystės žiemą, kurią jiedu praleido drauge patys to nežinodami: ji – pusiau užsienietė, ką tik atvažiavusi iš Amerikos, rusvaplaukė, airišku smakru, jis – atšiaurus ir tylus, pasiryžęs trenktis bet kur, kuo toliau nuo Machinos, į Madridą, Paryžių, Niujorką, San Fransiską, Vaito salą, į bet kurią šalį, bet kurį miestą, kurių pavadinimus vaikystėje skaitė švytinčioje radijo stočių skalėje, klausydamasis svetimų kalbų, sužavėjusių kur kas anksčiau, nei pradėjo skirti ir suprasti negirdėtų žodžių skambesį, vidury nakties, bet blaivia galva, ieškodavo užsienio trumpabangių radijo stočių, sukiodavo rankenėlę lygiai taip pat atsargiai, kaip tėvas kad ieškodavo

Franko uždrausto Ispanijos himno, įsivaizdavo, kad likimas ir gyvenimo draugė laukia jo mieste, kur galbūt jis niekada neužklys: ji, gimusi priemiestyje, kur namai raudonų plytų arba mediniai, baltinti, kur retkarčiais atskrenda žuvėdros ir drėgnas vėjas nuo įlankos atneša priplaukos ir dumblo kvapus, kalba angliškai airišku akcentu, o ispaniškai – švaria prieškarine madridiečių tarne, kaip ir atkaklus dėmesingas žvilgsnis savaiame paveldėta iš tėvo; jis, atėjęs į šį pasaulį audringą žiemos naktį, degant žvakei, užaugo Machinos daržuose ir alyvmedžių soduose, pasmerktas keturiolikos ar penkiolikos metų palikti mokyklą ir dirbti žemę drauge su tėvu ir seneliais, sulaukęs tam tikro amžiaus ieškotis sužadėtinės, be abejo, pažįstamos nuo vaikystės, ir, išvargęs septynerius ar aštuonerius sužadėtuvių metus, vesti ją prie altoriaus balta nuotakos suknele, o iki tol gyventi, kaip gyvenęs, – rambus, piktas, tylus, nepaklusnus, mokykliniuose sąsiuvinuose rašė tūžminga nevirtimi dvelkiančius dienoraščius, nekentė gimtojo miesto ir vienintelės jam skirtos dalios, tvirtai įsitikinęs, kad turi teisę į kitokį gyvenimą, koku masino dainos, knygos, kino filmai ir balsai svetimomis kalbomis, labai seniai, vaikystėje, sklidę iš radijo aparato, ir miestų pavadinimai pasaulio žemėlapiuose; dabar jau stop, gana, kai su juo Nadija, neradusi vietos jo prisiminimuose, – būdamas septyniolikos, jis troško kuo greičiau suaugti, vilkėjo tik tamsiais drabužiais, vaikščiojo nieko nematydamas su plaukų sruoga, nusvirusia ant akių, su džinsais, kurių, siutindamas tėvus, nenusivilkdavo net sekmadieniais, ir aklina susagstyta melsva striuke, panašia į maoistų aprangą, nors iš tiesų tai buvo smogiamųjų dalinių kario uniforma, daugiau nei trisdešimt metų saugota senelio Manuelio drabužių spintoje, paslėpta pačiame dugne drauge su diržais ir karo tarnybos dokumentu, įdėtu į alavinę tūtelę, ir su skardine dėžute, pilnutėle banknotų, Respublikos pinigų, kuriuos didžiuodamasis rodė draugams; be

paliovos sukiojo radijo imtuvo rankenėlę – ieškojo balsų užsienietiškomis kalbomis ir dainų, svajavo vieną gražią dieną pabėgti iš namų su kuprine ant peties ir drožti Madrido vieškeliu vis tolyn į šiaurę, ten, kur gyvens vėliau, pasikeis vardą, kalbės tik angliškai, užsiaugins ilgus plaukus kaip jo mėgstamieji herojai Edgaras Alanas Po, Džimas Morisonas, Erikas Burdonas, ir taip karštai troško iškelti ir nebegrįžti, kad nė kiek nesijaudino, jog niekada nebematys nei draugų, nei merginos, kurią tuomet buvo įsimylėjęs, nors ta meilė buvo nedrąsi, pasiskolinta iš knygų, nieko bendra neturinti nei su aistra, nei su geismu, tokia netikroviška, skaudi ir juokinga kaip ir jo gyvenimas bei svajonės pabėgti iš namų, kaip eilėraščiai ir apmąstymai, rikiuojami užrašų knygelėse nuobodžio valandomis mokykloje, kur literatūrą dėstė ilgesio kamuojamas tremtinys, Madride nepageidaujamas mokytojas, gana greit pelnęs Metodo pravardę, kurią prikergė jam vienas didžiausių neklažadų Patrisijas Pavonas-Pačekas, būsimasis civilinės gvardijos leitenantas, jau tada rūkęs marihuaną ir svajojęs išsigražinti rankas legionierių tatuiruotėmis. Jis ir ji prasilenkdamo Machinos gatvėse, nepažįstami ir svetimi, lyg ištisu šimtmečių atskirti, iki sąmonės gelmių sklidini suaugusiųjų balsų, paveldėję protėvių orumą, žlugusį gerokai anksčiau prieš jų gimimą, nejučia išugdyti įsimintinų arba siaubingų įvykių, apie kuriuos nieko nežinojo, ne savo valia iš tėvų ir protėvių paveldėję jų polinkį į vienatvę, sielvartą ir meilę.

Pasikėlęs sugraibė cigaretę ant naktinio stalelio ir tik tada, kai žadintuvo ciferblate pamatė laiką, suvokė, kad jau vėlus metas, ir instinktyviai paskaičiavo, kelinta dabar valanda Machinoje. Tikriausiai jau bus prašvitę, ir tėvas dėlioja rasotas daržoves ant

marmurinio prekystalio ir turbūt retkarčiais pagalvoja, kur šiuo metu galėtų būti sūnus, į kurį iš paauglystėje išsvajotų miestų nutrenkė jį klajūniška sinchroninio vertėjo profesija. Jis dirstelėjo į telefoną ir susigėdo prisiminęs, kad jau labai seniai paskutinį kartą kalbėjosi su tėvais, prisidegė cigaretę ir prikišo Nadijai prie lūpų, probėgšmais paglostė jai skruostą ir plaukus, dar nenorėjo jungti šviesos, nors buvo vidurnaktis, jis nejautė laiko tėkmės nei norėjo ką nors daryti ar kur nors eiti. Kodėl mudu nesusitikome tuomet, pasakė beveik tamsoje palinkdamas prie jos, ne prieš kelis mėnesius, o prieš aštuoniolika metų, kodėl mums pritrūko drąsos, išminties, ironijos ir sumanumo, bent kodėl pritrūko man, ar migla temdė akis, kad nemačiau tavęs, kai buvai priešais mane puse gyvenimo jaunesnė, bet ne mažiau geidžiama nei dabar, visiškai tokia pati, ir, stengdamasis ją prisiminti, įsivaizdavo ją, airės veidą ir ispanės akis, vešlius kaštoninius plaukus, liepsnojančius rusvais atšvaitais saulės šviesoje, lengvą atsainią eiseną ne tik tada, kai skuosdavo su sportiniais bateliais vilkėdama džinsais, bet ir dabar, kai čia, kambaryje, tarp keturių sienų, dėvi trumpa siaura suknele ir avi aukštakulniais bateliais, kad jis grožėtusi ja ir dar labiau geistų, nes jei taip apsirengusi išeitų į gatvę, sušaltų į ledą: po geltona suknele nebuvo nieko, tik oda, kvepianti vonios putomis, kvepalais ir moters kūnu, o po kelių dienų kvepės taipgi juo, jo seilėmis ir sėkla, ir visi tie kvapai taip susilieję kaip prisiminimai ir jų asmenybės, kaip jūdviejų balsai, kai jie priblandoje vardija ir mini laiką be tvarkaraščių bei datų: rytas, vakaras, naktis ir paryčiai, kai brėkšta šviesa, iš pradžių bespalvė, paskui mėlsta ir pagaliau įsiviešpatauja kambaryje, o jis tuo metu žiūri į ją miegančią, keliomis kalbomis sugalvodamas švelnių vardų, kaip sugalvoja glamonių, kad ji bustų iš lėto ir kad jam tuo metu nepabustų geismas ją paimti, nes jis niekada nemo-kėjo ir nenorėjo imti to, kas jam svarbiausia, troško tik puoselėti

ir rūpintis, savo kantrybe ir nuolatiniu švelnumu užglostyti visas jos gyvenimo nesėkmes, pažadinti tingią šypsena jos lūpose, kad suspindėtų jos akys romiai mėgaujantis meilės palaima, ir pamatyti, kaip ji užminga jo glėbyje, ir atsargiai atsikelti, kad ji nepabustų, eiti į virtuvę ir išvirti kavos, išsunkti apelsinų sulčių, pakepti skrebučių arba omletą – visiškai įprastai, lyg jie visada būtų mylavęsi tame bute, kuriame vos prieš kelis mėnesius ji gyveno su kitu, su buvusiu vyru, kurio nuotraukų nebeliko namuose, o jis ieškojo jų, pavydo kurstomas, kamuojamas minčių apie kitus vyrus, jos meilužius, lyg ji būtų buvusi neištikima jam dar jo nepažindama, pavyduliavo ir jos sūnui, šviesiaplaukiam berniukui, šypsančiam jam, neprašytam svečiui, iš nuotraukų, stovinčių ant naktinio stalelio, knygų spintoje, šalia jos darbo priemonės – rašomosios mašinėlės, bet pasijusdavo dar didesnis įsibrovėlis, kai nedrąsiai, šiek tiek gėdydamasis kyštelėdavo nosį į tuščią vaiko kambarį, pamatydavo lovą su spalvotomis paklodėmis ir lentynose išrikiuotus animacinių filmų superdidvyrius, laivelius, motociklus ir skardines karuseles – žaislus, kuriuos tėvas per ją perduodavo sūnui, žiūrėdavo į juos sklidina širdimi skaidraus, jam nepažįstamo ilgesio, nes neturėjo vaikų ir niekada apie juos nesvajoto, tik dabar, įsimylėjęs moterį, vaiko motiną, suprato ar pajuto, kaip galima didžiulis atpažįstant save kitame žmoguje. Kaip keista, galvojo jis, kažkam, ką pagimdė, ji reikalingesnė nei man. Atsargiai, stengdamasis jos nepažadinti, nubraukė nuo kaktos drėgnus plaukus, pabučiavo lūpas, skruostus ir smilkinius, nuleido miegamojo žaliuzes ir suskleidė užuolaidas, kad jos nepabudintų žiemos ryto šviesa, ir priešais lovą kabančiame raitelio paveiksle tarytum vėl sutemo naktis ir ryškiau suliepsnojį paupy kažkieno užkurtas laužas, kuriame totoriai, sukilę prieš carą, iki raudonumo kaitino kardo ašmenis, pasiryžę juo apakinti Michailą Strogovą.

Kas tasai, vėl susimąstė jis, kur šuoliuoja, ar seniai, kiek metų ir kur, kuriuose miestuose majoras Galasas žiūrėjo į šitą tamsią graviūrą, į raitelį totoriška kepure, su strėline ir kilpiniu, prižiūtais prie balno, dešine ranka išdidžiai įsisprendusį į šoną, o kaire laikantį pavadį, ir žiūrintį ne į kelią, vos pastebimą nakties tamsoje, o į tolius, neregimus žiūrovui, bandančiam įminti jo paslaptį ir vardą. Jis pakėlė nuo grindų šilkinį chalata, nelyginant vandens srovelė nuslydusį nuo gavių, kvapnių Nadijos pečių jai išėjus iš vonios, ir uodė, kol sudrėkino savo kvėpavimu, išvirė kavos, dirstelėjo virtuvėje į laikrodį, rodantį klaidingą laiką, nes ji nesiteikė pasukti rodyklių, kai laikraščiai ir valdžia pranešė apie laiko keitimą, grįžo į svetainę su puodeliu rankoje, labai tyliai paleido Bola de Nieve¹ plokštelę, kurios klausėsi praėjusią naktį, ir, niūniuodamas bolero žodžius, stabtelėjo tarpdury ir vėl pažvelgė į ją su begaliniu švelnumu, vėl pažadinusiu geismą, kuris pakirto kojas per kelius, lyg jam būtų buvę ne daugiau kaip šešiolika ir lyg jis būtų pirmą kartą pamatęs miegant prasižergusią nuogą moterį su patalais tarp kojų, krašteliu vos pridengiančiais tamsius vešlius plaukelius, dailiai paskustus lygiai su gakta, džiaugdama sis, kad turi teisę nebaudžiamas ja grožėtis ir žadinti godžiai myluodamas liežuviu arba pirštais, begėdiškai ir dievobaimingai; Dogai, Siodai, Brauzenai, Elohimai², mąstė jis, „Su kumele, pakinkyta į faraono vežimą, aš lyginu tave, o mylimoji!“³, pusbalsiu

---

1 Ignacio Jacinto Villa Fernández (1911–1971) – Kubos dainininkas pravarde Bola de Nieve (Sniego Gniūžtė).

2 Dog, Siod, Elohim – Dievo vardai, kurių Senajame Testamente daugiau nei 2000. Brauzenas – Juano Carloso Onetti romano „Trumpas gyvenimas“ personažas: J. C. Onetti turėjo didelę įtaką rašytojui.

3 „Giesmių giesmė“. Vertė Antanas Rubšys, Česlovas Kavaliauskas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija.

kartojo jos vardą, Nadija, Nadija Alison, Nadija Galas, kiekvieną sykį vis kitaip sulig vienos kurios jo maitintojų užsienio kalbų melodijos, o paskui nuleidęs akis pažvelgė ironiškai ir išdidžiai, beveik puikuodamasis momentalia, tikram vyrui derama savo kūno reakcija į reginį; „Jis nusivedė mane į vyno rūšį, ir jo vėliava, iškelta virš manęs, buvo meilė“, skaitė ji atskleidusi dono Merkurijo Bibliją, ir, kad nesusigundytų vėl jos pažadinti, jis apsimovė kelnes ir grįžo prie portretisto Ramiro skrynios, prie viso jo keturiasdešimties metų darbo Machinoje – nuotraukų, paskleistų ant grindų, sofos pagalvėlių, atremtų į knygų nugarėles lentynose šalia Nadijos sūnaus spalvotų nuotraukų. Jis prisiminė skrynią, visada užrakintą tėvų namuose ant aukšto, kur jis kartą pasislėpė, būdamas septynerių ar aštuonerių metų, taipgi skrynias su būtiniaisiais reikmenimis, kokias negyvenamos salos pakrantėje aptinka romanų veikėjai, išsigelbėję iš sudužusių laivų; jam neegzistavo paskiri faktai ir reiškiniai, vienkartiniai potyriai, žodžiai, nerandantys atgarsio, izoliuotos erdvės: savo sąmone, žvilgsniu ir netgi kūno oda jautė, kad visi dalykai susiję vieni su kitais erdvėje ir laike, jo nuomone, viskas priklauso nepertraukiamai sekai, jungiančiai praeitį su dabartimi, Machiną su visais pasaulio miestais, kur jis lankėsi iš tikrųjų ar sapnavo buvęs, jį patį su Nadija ir visais tais nespalvotose nuotraukose įamžintais veidais, kuriuose įmanoma įžiūrėti ir susieti ne tik įvykius, bet ir tolimiausias jų gyvenimo ištakas. Negalėdamas patikėti savo akimis, matė save trejų metų, raitą ant kartoninio žirgo Machinos mugėje, su kordobiška skrybėle ant galvos, marškiniais su ruoželiais, trumpomis kelnytėmis, baltomis puskojinėmis ir lakiniiais bateliais, jam atrodė neįtikėtina, kad čia, svečioje šalyje, taip toli nuo namų, aptiko seniai prarastą ir

---

1 „Giesmių giesmė“. Vertė Antanas Rubšys, Česlovas Kavaliauskas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija.

pamirštą nuotrauką. Pamatė savo tėvus vedybų dieną, prosenelį Pedrą, sėdintį priebuty ant laiptų, pamatė inspektorių Florensiją Peresą kabinete Generolo Ordunjos aikštėje ir nusenusį gydytoją doną Merkuriją, palenkusį galvą prie didelių Biblijos puslapių, vėl pamatė Name su bokštais užmūrytos moters veidą ir jos akis, paklaikusias nuo tamsos ir mirties siaubo, pamatė senelį Manuelį smogiamųjų dalinių uniforma, ir dingtelėjo mintis, kad jau laikas grįžti į Machiną, dabar, kai miestas nebegali nei užgauti jo, nei sugriebti į savo gniaužtus, sugrįžti su Nadija ir aprodyti vietas, kurias ji vargu ar prisimena, ir apsikabinus vaikščioti dengtomis galerijomis Generolo Ordunjos aikštėje, Naujaja gatve, Švč. Marijos promenada, grįstomis gatvėmis Šv. Lauryno aikštės ir Namu su bokštais link, kuždėti į ausį, lūpomis vos prisiliečiant prie plaukų, aistringai ir tvirtai glausti ją kaip savą mėgaujantis laime, atrodžiusia neįmanoma, kai jam buvo šešiolika. Prisiminė belstuko dunkstelėjimą į tėvų namo duris ir tik tada aiškiai suvokė, kokia bedugnė skiria jį nuo gimtojo miesto: dangoraiziai, plieniniai tiltai, pramoniniai peizažai, oro uostai, vandenynai, nakties gaubiami žemynai su mėnesienoje blizgančiomis upėmis ir miestai, žerintys nelyginant lediniai žvaigždynai, dienos ir mėnesiai kelionių skersai išilgai spalvotomis dėmėmis išmarginto pasaulio žemėlapiu, į kurį žiūrėdavo vaikystėje, tarytum žvelgdamas į Žemę iš svaigaus aukščio. Bet jis nebejautė nerimo nei baimės, tų kančių, kamavusių taip dažnai, beveik visą gyvenimą, nei nepagrįstų sąžinės priekaištų, graužusių nuo to laiko, kai atėjo į protą ir gyveno tarsi laukdamas bausmės, ištikšiančios kaip netikėta nelaimė: miegojęs vos kelias valandas, jautėsi pavargęs, bet neprisilėgęs, šiek tiek apsnūdęs, tad nejučia susigundė miegamojo prietema ir šiltais kvapais.

Atsargiai uždarė duris, kad iš koridoriaus neprisismelktų šviesa, įsiklausė – Nadija kvėpavo prasižiojusi, nusimovė kelnes,

atsigulė šalia ant šono prisiglausdamas prie jos klubų ir pariestų kojų ir, pagaliau patogiai įsitaisęs, nurimo ir užsimerkė, ir jam pasirodė, kad grįžo į jaukų prieglobstį, kad miesto bruzdesys ir ryto šviesa silpsta tarytum ramią popietę arba vangią statišką pavakarę – visiškai taip pat kaip popiet, kai, sugulus į lovą, ėmė nepastebimai temti, jie kalbėjosi myluodamiesi, ir laikas slinko kur kas lėčiau ir ramiau nei kasdieniame gyvenime, kai žmonės įžūlūs, nekantrūs, nemandagūs, jiedu nesivaržė vienas kito, nesidrovėjo kuo švelniau glamonėtis, dūko ir kvatojo, stauga nutildavo ir įdėmiai sužiurdavo vienas kitam į akis nustebę ir išsigandę, lyg pastebėję, kaip stebuklingai abu pasikeitę, o pasakui nusigalavę, sukibę, pasruvę prakaitu, išsekę nuo glamonių, tyloje klausėsi savo kvėpavimo, rankos ir lūpos vėl išsiilgo meilės, pradėjo ieškoti vienos kitų, jau neskubėdamos, kojos lietėsi po paklodėmis, lyg trokšdamos be perstojo jausti visada geidžiamą vienas kito kūną, į pokalbį palengva pynėsi prisiminimai, paslaptiniai skambėjo balsai, laikas tvino juose nelyginant sulėtėjusi upės srovė dumbly užterštose žiotyse, ir jie gulėjo pamažu nešami tingios žodžių tėkmės, kartais pasikeldami nuo naktinio stalelio paimti cigaretės, Nadijos veidą ir plaukus nutvieksdavo žiebtuvėlio plykstelėjimas, atsinešę iš šaldytuvo alaus, gėrė iš vienos stiklinės, aptekusios putomis, ir vis kalbėjo, kartojo apdulkėjusios Biblijos žodžius, galbūt prieš šimtmetį kam nors kitiems kursčiusius geismą: „Naktį savo guolyje aš ieškojau to, kurį myli mano siela, ieškojau ir neradau“, minėjo vardus ir giesmes, vėl klausėsi jų po daugybės metų be paliovos stebėdamiesi, kad, būdami to paties amžiaus, mėgo tą pačią muziką ir, net nepažindami vienas kito, jau gyveno ta pačia praeitimi. Jiems neturėjo jokios reikšmės nei dienos, nei naktys, nei kalendoriai,

---

1 „Giesmių giesmė“. Vertė Antanas Rubšys, Česlovas Kavaliauskas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija.

nei laikrodžiai, jie gyveno lyg sudužusio laivo keleiviai negyvenamoje saloje, saloje, kur skamba balsai, ne tik jų pačių, o ir gyvenančiųjų jų vaizduotėje ir atmintyje, ir ne tik girdėjo balsus, bet ir jautė pritvinkusius jausmus ir regėjo vaizdus, nors nebuvę tikri, ar tai sapnas, ar tikrovė; būdavo, Nadija užsnūsta ir po kelių minučių šypsodama, bet vis dar užsimerkusi, sako: sapnavau tėvą ir paveiksluotą ispanų pasakų knygą, kurią jis paprastai man skaitydavo. Užsnūdę, būdavo, sapnuoja, kad kalba toliau ir vėl žiūri portretisto Ramiro nuotraukas, nesuskaitomą daugybę nuotraukų, o pabudę pirmiausia pamato prietemoje skendintį kambarį ir raitelį, šuoliuojantį per kalnus, kur lyg aušta rytas, lyg leidžiasi vakaras, vienišą ir ramų raitelį, budrų, išdidų, beveik šypsantį, užpakaly jo kalva su dūluojančia pilimi, atrodo, kad jis joja nežinia kur, paveiksle nematyti kur, nežinia, kaip vadinasi ta vietovė, ir nežinia, kuo vardu raitelis, ir nežinoma to krašto, kuriuo joja, geografinė platuma nei ilguma.

Matau, kaip vienas po kito žiebiasi žiburiai kalnų terasose po plynu violetiniu Machinos dangumi, kurio dar neužklojo naktis, kaip spingsi lemputės paskutinių namų kampuose, kaip mirkčioja ir virpa lyg dujų žibintų liepsnelės, kaip aikštėse, vėjui įsiūbavus tarp stogų įtemptus laidus, sulinguoja ant jų kabantys gatvių žibintai ir ima blaškytis vienišų moterų šešėliai – jos eina susigūžusios, įkniaubusios smakrą į vilnonę skarą, nešinos alaviniu bidonėliu ar gore su žarijomis, žerplėjančiomis po peleinais. Jos mūvi vilnonėmis kojineėmis, avi juodomis milkurpėmis, vilki aklina susagstytomis striukėmis, po apačia prisijuosusios prikyštes, slenka palinkusios į priekį, kad būtų lengviau įveikti naktį ar vėją, pareina namo, bet šviesos dar nedega, palieka prie

durų bidonėlių, prikrauna pusę gorės žarijų, pabarsto ant viršaus pelenų ir išneša už durų, kad vakaro vėjas, stiprus kaip jūrinis, kuo greičiau įpūstų ugnį. Man net nereikia nieko prisiminti, tą vaizdą matau prieš akis, matau, kaip vis ryškiau spindi ji šaltoje prietemoje, gatvėje tirštėjant tamsai, jaučiu, kaip kvepia dūmais ir šalčiu, auksinėmis ir raudonomis žarijomis melsvose sutemo-se, verdančiais sakais ir drėgnomis alyvmedžių malkomis, kaip kvepia žiema, lapkričio ar gruodžio naktimi, savo nykoka ramybe primenančia kažką panašaus į paliaubas: vos prieš kelias dienas pasibaigė kiaulių skerdimas ir dar neprasidėjo alyvuogių derliaus ėmimas; prisimenu pamišėlę juoda skarele ir žilais, ant pakaušio į kuoduką susuktais plaukais, būdavo, kiekvieną vakarą temstant smulkiomis žingsneliais tipena pasieniais Šulinio gatve, pavagia grindinio akmenį prie remontuojamo Namo su bokštais ir grįžta uždengusi jį skara nelyginant katę, šypsosi bandydama nuslėpti savo džiaugsmą, kažką murma, kalbėdamasi su akmeniu lyg su įsivaizduojama kate ar su kūdikiu, pasak žmonių, mirusiu, kai buvo dar jauna.

Ką tik iš laukų grįžo vyrai, paniurę, išvargę nuo sunkaus darbo, nuilę, ir, pririšę mulus prie tvoros, nukėlė nuo jų nešmenis ir iškinkė, uždegė geltonas šviesas akmeninėmis plokštėmis grįstose priemenėse ir tvankiose, mėšlu dvokiančiose arklidėse, tuo tarpu kambariuose, kur moterys kuždasi arba tyli įnikusios į siuvimą, vis dar prietema, šviesos tik tiek, kiek patenka iš gatvės žibintų ir melsvų bei rausvų paskutinės vakaro žaros atšvaitų, gęstančių tolimoje vakarų padangėje. Kai tik įsižiebs elektra, beregint užsidarys langinės, bet kol kas vis dar boluoja blanki, nežinia iš kur spindinti balkšva šviesa, lopais gula ant veidų,

rankų, boluoja rémuose ištempa drobė, blizga akys, neveizdžios arba nukreiptos į gatvę, kur girdėti žingsniai ir neįtikėtinais aiškių pokalbių nuotrupos, spindi švytinčios radijo aparatų skalės, išmargintos skaičiais ir radijo stočių, taipgi miestų ir tolimų šalių pavadinimais; kažkieno pirštai iš lėto sukioja rankenėlę, rodyklė slenka per nepasiekiamas geografines tolumas, kol pagaliau sustoja prie muzikos, iš pradžių slopinamos pypsėjimo, svetimos kalbos, duslaus draskomų popierių garso, paskui vėl pasigirsta muzika, lyg reklama, lyg daina, lyg radijo vaidinimo anonsas, negali būti, kaip tokioje dėžutėje telpa žmonės, kaip ten susiriečia ir kaip sugeba įlįsti į vidų pro plyšelius kaip skruzdėlės, iškilmingai ir beveik grėsmingai skamba pranešėjo balsas: „Karieta Nr. 13“, – skelbia, – Ksavjė de Montepeno romanas“, ir kambaryje ritmingai sukaukši arklio kanopos, metaliniais ratlankiais kaustyti ratai sudunksi per lietaus čaižomus grindinio akmenis žiemą, tolimame krašte ir kitame amžiuje, kitame mieste, pasirodo, telpa ne tik žmonės, taipgi lyja ir važinėja karietos; Paryžius, skelbia pranešėjas, bet jo žodžių jau negirdėti, juos stelbia atstumas arba arklidėje žvengiančių arklių tapsėjimas, viskas tolsta, lyg man būtų nuklydusi radijo banga, o aš vis dar bergždžiai sukioju rankenėlę stebeilydamas į paslaptinę šviesą, spindinčią iš aparato vidaus, šviesos ruožą, tokį pat, koks švyti pro durų apačią užrakintame name, kur gyvena tik balsai, visi neįmanomi pasaulio balsai, tarytum šviesa Namo su bokštais lange, ten, kur vieni viena gyveno atsiskyrėlė namsargė, aptikus visiška sveiką jaunos moters mumiją, moters, kurią, pasak mano senelio Manuelio, pagrobė ir užmūrijo maurų karalius. Karieta leidžiasi nuokalnia Šulinio gatve, pasibaisėtinais garsiais per grindinio akmenis tarška metaliniai ratlankiai ir kaukši kanopos, ir, nors už užuolaidėlių nieko nematyti, vaikai dainuoja jai įkandin dainelę apie doną Merkuriją: „Tuk, tuk! Kas ten? Čia

aš, daktaras kuprotas, atjoju ant šluotos atsiimti pinigėlio už vakarykštę vėlę!“, erzina vežėją žalia livrėja ir, užšokę ant paminos, spokso į pageltusį gydytojo veidą už juodų gazinių užuolaidėlių, lyg laidotuvių urną dengiančių kariatos langus. Girdžiu tuos balsus iš toliu toliausių, lyg mus skirtų tik akmeninės diendaržių sienos, matau pasieniais tipenančią moterį su grindinio akmeniu prie krūtinės ir neregį nuo dviejų šuvių su druskos užtaisų išdegintomis akimis, jaunystėje užkietėjusį jojiką, nuvariusį ne vieną žirgą, girdžiu dusliai ir vienodai gaudžiant miestą žiemos naktį įsivaizduodamas, jog tai eismo užėsysis, bet tai netiesa, tą žiemą – nepamenu, kelintais metais tai buvo, be jokios abejonės, gerokai prieš mano gimimą, – Machinoje beveik nebuvo girdėti automobilių variklių, be to, esu per toli, kad išgirsčiau: atrodo, lyg užsikvėpęs ant burlaivio borto plaukiu pro sostinės uosto žiburius, vos įžiūrėjus ūkanotame jūros horizonte. Nieko daugiau negirdžiu, tik vyrų žingsnius ir arklių kanopų kaukšėjimą, ratų dardėjimą, metalinį belstukų aidą, šunų lojimą, kaimynių balsus, daineles, kuriomis vaikai bando nubaidyti įgimtą artėjančios nakties baimę: „Kaip grasu čia, kaip baugu, mumija, dink iš akių“, viską tarytum gaubia tylos skliautas, bažnyčių varpai kviečia maldai arba skelbia laidotuves, ir moterys žegnojasi prietemos gaubiamuose kambariuose, tingiai mykia karvės, atsigėrusios iš girdyklos prie miesto sienos, ir kopia Šv. Lauryno aikštės link, šiuurkštūs piemenys gena jas į diendaržius, pliekdami per keteras ilgomis lazdomis nusmailintais galais, o kai įsuka į Šulinio gatvę, dar aidžiau skamba jų tapsėjimas, ir vaikai, neklausę motinų raginimo grįžti namo ar gatvės kampuose po žibintais vis dar pasakojantys įvairius atsitikimus, atšoka išsigandę, kad karvės jų nesutryptų, kariausi ant tvorų, slepiasi tarpuvartėse ir dainuoja dainelę stengdamiesi nubaidyti pavojų: „Mū mū, durk juodą ar spalvotą, tik ne baltą, jis plaukuotas.“